ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Γράφει ο **Μιχάλης Ρίζος**

Μεγάλη συζήτηση εκτυλίσσεται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και στον κόσμο για την ταινία **«Καποδίστριας» του Σμαραγδή.**

Η κριτική και η αντιπαράθεση πιάνει πολλές πλευρές, εντυπωσιάζει όμως το πάθος και ο φανατισμός που τις συνεπαίρνουν, σχετικά με την πολιτική και το ήθος του πρώτου κυβερνήτη του σύγχρονου ελληνικού κράτους.

Το ότι αυτό συμβαίνει έπειτα από 200 χρόνια δεν είναι απλώς προϊόν καλής ή κακής ιστορικής γνώσης, πετυχημένης ή προβληματικής κινηματογραφικής αποτύπωσης, ούτε συναισθηματικής φόρτισης για την εν ψυχρώ δολοφονία του. Αντανακλά ασίγαστα πάθη, ελπίδες, στρεβλώσεις, αποστασιοποιήσεις του σημερινού λαού από ένα (αστικό) πολιτικό σύστημα και μια (καπιταλιστική) οικονομία σε παρακμή, κρίση, διαφθορά, αδιέξοδα με όλο και πιο βάρβαρα στοιχεία αντικοινωνικότητας. Λίγες σκέψεις πάνω σε αυτό (το θέμα προφανώς είναι τεράστιο και δεν κλείνει).

1. Γιατί τόση Καποδιστριολογία τα τελευταία χρόνια (δεν είναι μόνο η ταινία) και εξύμνησή του και μάλιστα με ανιστορικά και ψευδή στοιχεία όπως πχ ότι **έφτιαξε το Ελβετικό Σύνταγμα** (αυτό έγινε το 1848);

Νομίζω ότι αυτό συμβαίνει γιατί σε κύκλους των κυρίαρχων καπιταλιστικών συμφερόντων τείνει να επικρατήσει η ακροδεξιά άποψη του **“πεφωτισμένου ηγέτη”, βοναπάρτη** που με **αυταρχισμό, κατάργηση ή μισοκατάργηση των όποιων αντιπροσωπευτικών θεσμών**, ακόμα ίσως και των εκλογών θα επιβάλει το **«νόμος και τάξη»,** την ισχυρή χώρα, την ανοικοδόμηση, τη **ρήξη με τις “συντεχνίες”** και τους μίζερους που όλο διαμαρτύρονται, τη γεωστρατηγική επιβολή απέναντι στους γείτονες που μας απειλούν κλπ. Συγγενής με αυτό είναι και η άποψη που λέει ότι οι Έλληνες μόνο έτσι μπορεί να διακυβερνηθούν, όλο τσακώνονται με φατρίες και εμφυλίους, ένας Παπαδόπουλος χρειάζεται και άλλα.

Ο **ολοκληρωτικός καπιταλισμός, η πολεμική προετοιμασία,** το δίδυμο **κοινωνικής εκμετάλλευσης-καταπίεσης** απαιτούν και το **αντίστοιχο πολιτικό τους αντίκρισμα.** Στιβαρούς ηγέτες, αδιάλλακτους, αδιάφθορους, που **«θα σπάνε αυγά»,** δεν θα νοιάζονται για το πολιτικό κόστος, που «ελέω Θεού» και με το όραμα μιας νέας πατρίδας (και οικονομίας προπαντός!) θα μας βγάλουν από την κρίση. Ένα κράτος, μια πολιτική δομή και ένας **ηγέτης «έκτακτης ανάγκης» για «έκτακτες συνθήκες».**

Τα παραδείγματα σε παγκόσμιο επίπεδο βοούν με τέτοιους «ηγέτες», τέτοιες αντιλήψεις, τέτοιες πρακτικές, ιδιαίτερα δε, στις μεγαλύτερες και πιο αναπτυγμένες χώρες. Οι διεργασίες αυτές είναι εξαιρετικά επικίνδυνες, αντανακλώνται ήδη στο πολιτικό σύστημα με τους διάφορους «σωτήρες» και βιβλιογράφους που εμφανίζονται, τα προσωποπαγή κόμματα και τους ιδιοκτήτες τους, την αποχαυνωτική (εκλογική και μη) ανάθεση σε αυτούς της πολιτικής διεξόδου και του όποιου προγράμματος. Οι διεργασίες αυτές κατά τη γνώμη μου υποτιμώνται από την επαναστατική, κομμουνιστική αριστερά, δύσκολα και αδύναμα ανοίγουμε συνολικό μέτωπο απέναντί τους, για να μην πω ότι κι ένα τμήμα των αριστερών έλκονται από την ανάγκη της *«ισχυρής προσωπικότητας»* που θα μας σώσει.

2. Από αυτή τη σκοπιά αναδεικνύονται κρίσιμα ζητήματα στο σήμερα. Αν στο προσκήνιο της πολιτικής σκηνής μπαίνουν όχι οι τάξεις και η διαπάλη τους, όχι οι μάζες και τα κοινωνικά κινήματα, όχι οι γενικές συνελεύσεις και οι αντιπροσωπευτικοί θεσμοί του μαχόμενου κόσμου αλλά **οι «αρχηγοί», οι γραμματείς,** αυτοί που τα «λένε και τα γράφουν καλά», οι πρόεδροι και οι ειδικοί, τότε η Ιστορία δεν γράφεται από τους λαούς και τις εργατικές τάξεις (αυτές μπαίνουν στο παρασκήνιο σε ρόλο κομπάρσου, οπαδού, ψηφοφόρου με ψηφοδέλτιο ή likes) αλλά οι **προσωπικότητες, οι ικανότητές τους, οι ηγέτες και οι σχέσεις τους.**

Η Ιστορία έτσι παραποιείται, παραμένει ακίνητη και χωρίς πρόοδο ή ανατροπή, γίνεται

συνομωσιολογία, διαπραγμάτευση των μεγάλων δυνάμεων, μοίρασμα στα χαρτιά. Οι **κινητοποιήσεις και οι ξεσηκωμοί, τα μπλόκα και οι πλατείες** δεν μπορούν από μόνες τους να δώσουν συνολική λύση, το πολύ-πολύ μικροεπιδόματα και ψευτοενισχύσεις, δεν μπορούν να βγάλουν αυθεντικούς και ανακλητούς αντιπροσώπους τους, πρέπει να εκχωρηθούν και να ενσωματωθούν σε σωτήρες εξ Αμερικής (μιλούν ή δεν μιλούν Αγγλικά) που θα τους προδίδουν εξ ονόματός τους, με την ψήφο και την υπογραφή τους.

Ακόμα και οι επαναστάσεις δεν έχουν καμιά σημασία γιατί πάντα θα οδηγούν στον ισχυρό «άντρα», σε έναν Βοναπάρτη, που στο όνομα της επανάστασης και των «έκτακτων συνθηκών» ή απειλών (που πάντα θα υπάρχουν) θα προχωρά τη χώρα αγιοποιούμενος, θα κυβερνά, θα αποκτά υπερεξουσίες χωρίς να έχει ανάγκη εθνοσυνελεύσεις, συντακτικές συνελεύσεις, εργατικά συμβούλια, σοβιέτ.

3. Για την Κομμουνιστική Απελευθέρωση και την επαναστατική, κομμουνιστική αριστερά η εργατική πολιτική, η ανατροπή, η επανάσταση είναι **έργο των μαζών και όχι των πεφωτισμένων ατόμων.**

Μέσα από **όργανα και θεσμούς** διαμορφωμένους μέσα στην πάλη, ανεξάρτητους και αυτοδιοίκητους. Η αποστροφή στο ελάχιστα αντιπροσωπευτικό και εν πολλοίς εχθρικό για τους εργαζόμενους αστικό, κοινοβουλευτικό σύστημα απαιτεί τη δημοκρατική, εργατική και επαναστατική υπέρβασή του και **όχι την επιστροφή στη σκουριά του «μεγάλου ανδρός» ή της «νεοαριστοκρατικής ελίτ»** που ρητά ή υπόρρητα προτείνει ένα ευρύ φάσμα ακροδεξιών, νεοφασιστικών, ανορθολογικών και θρησκοληπτικών, δήθεν αντισυστημικών δυνάμεων που έρχονται μέσα από την καρδιά του σημερινού πολιτικού συστήματος και της ΕΕ, με την πολυποίκιλη ενίσχυση τμημάτων του κεφαλαίου.

Επιπλέον στο **1ο συνέδριο της Κομμουνιστικής Απελευθέρωσης** διατυπώναμε ότι ακόμα και μετά την επανάσταση

> «Η εργατική εξουσία διαμορφώνεται ως **Εργατική Δημοκρατία των Συμβουλίων** που καταργεί την Αστική Κοινοβουλευτική Δημοκρατία και τους αποξενωτικούς αστικούς αντιπροσωπευτικούς θεσμούς και την ψευδεπίγραφη δημοκρατία τους. Η εργατική εξουσία κατοχυρώνει την **πλήρη και ανεμπόδιστη ελευθερία του λόγου,** της διακίνησης ιδεών και πληροφοριών, της συνδικαλιστικής και κομματικής δράσης, της θρησκευτικής πεποίθησης με την κάθε εκκλησία, πλήρως διαχωρισμένη από το εργατικό κράτος. Κατοχυρώνει

> τη **διαφάνεια** και την **ενημέρωση** για όλες τις αποφάσεις. Στο πλαίσιο αυτό καταργεί την ιδιωτική ιδιοκτησία των ΜΜΕ, των υποδομών παραγωγής προϊόντων Πληροφορικής και νέων Τεχνολογιών».

4. Ας έρθουμε και στον Καποδίστρια. Παρά τις αντιφάσεις της ταραγμένης εκείνης περιόδου των αρχών του 19ου αιώνα και την ιδιόμορφη προσωπικότητά του είναι ιστορικά αδιαμφισβήτητα ότι:

Ο Καποδίστριας δεν ήταν υπέρ της επανάστασης. Πίστευε σε μια διαχείριση και λύση της ελληνικής υπόθεσης με τη μεσολάβηση των μεγάλων δυνάμεων και την ανοχή του Μέτερνιχ και της Ιεράς συμμαχίας. Από τα πάνω και έξω.

Αρνήθηκε να μπει στη Φιλική Εταιρεία. Δεν πήρε θέση σε κανένα από τα κρίσιμα ζητήματα της επταετίας 1821 – 1828. Η δήθεν παρασκηνιακή του δράση για την επανάσταση αποτελεί μύθευμα. Ήρθε εξωγενώς, όπως και ο Όθωνας αργότερα, ως προϊόν μιας κουτσής ελληνικής ανεξαρτησίας.

Ο Καποδίστριας εφάρμοσε (ή καλύτερα επιχείρησε να εφαρμόσει) **δικτατορία της πρωτόλειας και ανερχόμενης τότε ελληνικής αστικής τάξης, κυρίως εφοπλιστικής και εμπορικής,** με μια βίαιη απόπειρα υποτυπώδους πρωταρχικής συσσώρευσης, κυρίως τραπεζικού και εμπορικού κεφαλαίου, μετριάζοντας κάπως τα μερίδια εξουσίας και οικονομικής δύναμης των παλιών τζακιών.

Εφάρμοσε βέβαια και κάποια, μάλλον αυτονόητα, μέτρα **στοιχειώδους κρατικής οργάνωσης και εκσυγχρονισμού** (δημόσια διοίκηση, εθνικός στρατός, βασική εκπαίδευση, νόμισμα).

Άσκησε την εξουσία με ένα σύστημα **καισαρισμού – βοναπαρτισμού** που **κατάργησε την – επαναστατικά κατακτημένη – δημοκρατία των εθνοσυνελεύσεων.** Βέβαια κι αυτή η δημοκρατία δεν ήταν ακριβώς λαϊκοαντιπροσωπευτική. Στις περισσότερες περιπτώσεις κυριαρχούνταν από τους **κοτζαμπάσηδες, τους πλοιοκτήτες** κ.λπ. και λιγότερο από τους μαχητές, τους φτωχούς αγρότες, τους ναύτες και άλλους.

Όσο κυβέρνησε δεν προώθησε κανένα λαϊκό αίτημα της επανάστασης, κωλυσιέργησε ακόμα και για τον **αναδασμό γης** από τους κοτζαμπάσηδες προς τους ακτήμονες, τους κατεστραμμένους οικονομικά πολεμιστές και τους φτωχούς αγρότες. Το επαναστατικό πνεύμα όμως δεν είχε συντριβεί παρότι είχε πληγωθεί. Η δικτατορία του είχε και μια τέτοια

στόχευση. Να περιοριστεί ακόμα περισσότερο.

5. Για την ταινία: Ανορθόγραφη ιστορικά, επίπεδη προσέγγιση της προσωπικότητας Καποδίστρια, συγκινησιακά φορτισμένη λόγω της συνειδητής αγιοποίησης και μυθοπλαστικής παραποίησής του (τίμιος, όμορφος, αριστοκρατικός, μοναχικός, φιλάνθρωπος, φιλόμουσος, πατριώτης, ειλικρινής, δημοκράτης, έξυπνος που υπερβαίνει ακόμα και τον Τσάρο στις πολιτικές αποφάσεις, αντι-Μέτερνιχ και αντι-Άγγλος, σε έναν εχθρικό κόσμο και μια εχθρική Ελλάδα, κάτι σαν τον πρίγκηπα Μίσκιν του Ντοστογέφσκι). Το επαναστατικό στοιχείο απουσιάζει τελείως. Στην πρώιμη μετεπαναστατική Ελλάδα υπάρχουν μόνο **δολοπλοκίες, φατρίες, ζητιανιά** και **παιχνίδια των Μεγάλων Δυνάμεων.**

.....

ΥΓ. Είναι πράγματι κρίμα γιατί σε μια χώρα με τόση Ιστορία, οι (λίγες) ιστορικές ταινίες προσεγγίζουν τα μεγάλα γεγονότα συντηρητικά, μίζερα, αντιδιαλεκτικά. Με το λαό να απουσιάζει και τις προσωπικότητες, τους «ήρωες» τσαλαπατημένους μεταξύ μελοδράματος και χαμένης εθνικής περηφάνιας. Με την εξαίρεση του σπουδαίου **Αγγελόπουλου** (με την εμβληματική **τριλογία των Κυνηγών, του Θιάσου και των Ημερών του ’36**), του **Τζίμα,** του **Σιοπαχά** και λίγων, μετρημένων στα δάκτυλα άλλων σκηνοθετών. Περιττό να ειπωθεί γιατί δεν γίνεται μια ταινία για τον **Οικονόμου** της Ύδρας, τον **Λογοθέτη** της Σάμου, τον **Καρατζά** της Πάτρας, τον **Καραϊσκάκη,** τον **Μακρυγιάννη** και τόσους γνωστούς ή άγνωστους λαϊκούς ήρωες, παρά μόνο για τους άρχοντες.

.....